
PRESENTACIÓ

L'anàlisi del discurs és sens dubte una disciplina proteica: lingüística en part, però també sociològica, psicològica, antropològica, filosòfica... Manleva a les ciències socials i a la filosofia bona part del seu aparell teòric i metodològic, tal com fan, d'altra banda, dues disciplines del llenguatge que també se situen en la perifèria activa de la lingüística *stricto sensu*, centrada prioritàriament en l'estructura: la pragmàtica i la sociolingüística, amb les quals l'anàlisi del discurs manté estretes i fecundes relacions. Aquesta posició perifèrica possibilita l'estudi de l'ús lingüístic des de perspectives forçosament interdisciplinars, a canvi, això sí, d'una certa inestabilitat de contorns.

L'anàlisi del discurs és, a més, una lingüística aplicada, una tècnica instrumental útil per als historiadors, els pedagogs, els juristes, els traductòlegs, els enginyers de la comunicació, els crítics literaris. Potser aquesta és una de les claus del seu *good look* actual. També, però, representa un risc de pèrdua –o, si més no, d'afebliment– de la identitat.

La diversitat de tendències que palesa en l'actualitat es remunta als precedents intel·lectuals que configuraren històricament el seu rerefons: Harris, en el marc de l'estructuralisme americà; Mitchel en la línia funcionalista i antropològica de Firth; alguns treballs del Cercle de Praga; la teoria de l'argumentació (Perelman, Ducrot) o la intel·ligència artificial (Winograd, Minsky). La llista no és completa i, a més, la influència de cada un d'aquest precedents s'interfereix sovint amb la dels altres.

Tots aquests factors dificulten el disseny d'una cartografia de les tendències actuals, sovint fortament diferenciades: entre la lingüística textual europea o la molt peculiar escola francesa i l'anàlisi del discurs anglo-saxona o l'anàlisi conversacional de l'escola etnometodològica americana, hi ha tot un panorama de discrepàncies -i d'ignoràncies recíproques- de tota mena, alhora que també hi ha un teixit subtil de fils que s'entrecreuen. Hi ha, pel cap baix, dos factors comuns difícilment obviabls: a) l'estudi d'unitats lingüístiques que excedeixen el marc oracional, i b) la dimensió pragmàtica que lliga el discurs lingüístic amb el context de producció i recepció. Siga com siga, el rètol d'*anàlisi del discurs* funciona avui com un valor d'entesa, i les perspectives de la seua tasca es presenten prometedores.

En l'àrea catalana, els treballs peoners varen ser -ja iniciada la dècada dels vuitanta- el volum *Gramàtica del discurs*, de Gemma Rigau, i l'article panoràmic "L'Anàlisi del Discurs, entre la confusió i la polèmica", de Teresa Cabré: el primer des d'una orientació lingüístico-textual i el segon centrat en l'àmbit de l'escola francesa. A part d'alguns treballs posteriors d'aquestes dues autores -que el lector trobarà en l'apèndix bibliogràfic d'aquest número-, altres investigadors catalans han fet darrerament -o preparen ara mateix- contribucions a aquesta disciplina, bé en una directriu conversacionalista, bé en una línia més textual, bé des de postures més personalitzades. El nom de la major part d'aquests autors apareix com a signatura dels articles d'aquest monogràfic de la revista *Caplletra*, que pretén oferir una mostra de la panoràmica plural de la disciplina.

El primer grup d'articles planteja les diverses tendències actualment consolidades. El que obre el recull -"L'anàlisi del discurs, entre l'oralitat i l'escriptura"-, de títol volgudament intertextualitzador, examina algunes qüestions terminològiques bàsiques i esbossa una perspectiva globalitzadora a partir de la consideració dels dos *modes* del discurs lingüístic. El segon article -"Aportacions de la pragmàtica a l'anàlisi del discurs"- presenta sintèticament la contribució de la pragmàtica, una matèria tan indistriablement vinculada a l'instrumental conceptual i metodològic de la nostra disciplina. El tercer -"Conversa(r)"- constitueix una clarificadora reflexió conjunta, realitzada per un equip capdavanter dels estudis conversacionalistes catalans, sobre aquest tipus de discurs i sobre els fonaments de les propostes etnometodològiques. Clou aquesta sèrie de treballs una entrevista amb Dominique Maingueneau, l'analista

---

francés del discurs que probablement més difusió ha assolit en l'àmbit internacional: les seues observacions personals i el seu profund sentit crític són una referència utilíssima per a l'establiment d'un quadre de conjunt.

Un altre bloc del monogràfic, el configuren dues contribucions a l'estudi de les relacions entre discurs i sintaxi. "Sintaxi i planificació del discurs" és un breu treball, inèdit des de fa uns anys, d'un investigador que ha treballat en el doble camp –sovint poc integrable– de la sintaxi generativa i de la sociolingüística, mentre que "La connexió textual: l'adversativitat en el nivell textual" representa una aportació de primera mà a l'anàlisi dels connectors pragmàtics en català.

Si, com hem dit, l'anàlisi del discurs és una disciplina amb una forta dimensió instrumental, la panoràmica quedaria incompleta sense algun treball d'aplicació a camps concrets. En aquest cas, es tracta del discurs gnòmic o sapiencial –"Una aproximació pragmàtica als textos proverbials catalans"–, estudiat per una especialista en paremiologia, i el discurs poètic –"Estratègies discursives en la poesia de Joan Vinyoli"–, analitzat per un crític literari format en la lingüística textual. Clou el volum, a tall d'apèndix, un ampli repertori bibliogràfic, estructurat per facilitar als lectors l'accés a la dispersa producció impresa sobre tota aquesta àmplia temàtica.

Agraïm, finalment, a la direcció de la revista *Caplletra* la possibilitat que ens ha ofert de traure a la llum aquest conjunt de treballs que, tot i no correspondre a cap dels nuclis centrals dels estudis de filologia catalana, contribuirà, sens dubte, a la ampliació del camp disciplinar d'aquests estudis en una línia que suscita avui un interès innegable.

Juliol, 1990

VICENT SALVADOR
Universitat de València